Doi: 10.34247/artukluakademi.1625089 | Araştırma Makalesi

Artuklu

Lise Öğrencilerinde Şiddet Eğilimi ile Dini Başa Çıkma Arasındaki İlişki

Bilal Kartal | 0000-0001-9537-3835 | bilalkrtl@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi | Dicle Üniversitesi | İlahiyat Fakültesi | Din Psikolojisi Anabilim Dalı | Diyarbakır | Türkiye

https://ror.org/0257dtg16

Davut Açar | 0000-0003-4877-9036 | davudacarr@gmail.com

Öğretim Görevlisi | Hakkari Üniversitesi | Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu | Çocuk Gelişimi Bölümü | Hakkari | Türkiye

https://ror.org/00nddb461

Yusuf Dilbilir | 0000-0002-4569-251X | yusufdilbilir@hakkari.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi | Hakkari Üniversitesi | Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu | Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü | Hakkari | Türkiye

https://ror.org/00nddb461

Atıf: Kartal, Bilal – Açar, Davut – Dilbilir, Yusuf. "Lise Öğrencilerinde Şiddet Eğilimi ile Dini Başa Çıkma Arasındaki İlişki", *Artuklu Akademi* 12/1 (Haziran 2025), 155-177. https://doi.org/10.34247/artukluakademi.1625089

Öz: Bu çalışma, lise öğrencilerinin dini başa çıkma stratejilerinin şiddet eğilimleri ile ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Ergenlik, bireylerin kimlik kazanma, sosyal ilişkiler geliştirme ve değerlerini sorgulama sürecinde yoğun fiziksel, duygusal ve sosyal değişimler yaşadığı bir dönemdir. Bu süreçte karşılaşılan sosyal baskılar, stres ve zorbalık gibi olgular, gençlerin duygusal ve davranışsal uyumlarını etkileyebilmektedir. Katılımcılar, Hakkâri ilindeki 2023–2024 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören lise öğrencileridir. Nicel araştırma paradigması kapsamında, korelasyonel araştırma modeli ve betimsel tarama yöntemi kullanılarak anket toplamda 383 öğrenciye uygulanmıştır. Bulgular, dini başa çıkma stratejilerinin ergenlerin şiddet eğilimleri ile anlamlı bir ilişki gösterdiğini ortaya koymaktadır. Pozitif ve negatif dini başa çıkma stratejileri ile şiddet eğilimi arasında olumsuz ilişkinin olduğu bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Şiddet Eğilimi, Başa Çıkma, Dini Başa Çıkma, Ergenlik.

Makale Bilgileri

Makale Türü	Araştırma Makalesi
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Geliş Tarihi	22.01.2025
Kabul Tarihi	04.06.2025
Yayın Tarihi	30.06.2025
Benzerlik Taraması	Yapıldı- intihal.net

Yapay Zeka Beyanı Bu çalışmanın yazım sürecinde "OpenAI" tarafından geliştirilen "ChatGPT" adlı yapay zeka aracı, yalnızca dilsel düzenleme amacıyla sınırlı ölçüde kullanılmıştır. Bilimsel içerik, analiz ve sonuçlar tamamen yazarlara aittir.

Etik Kurul İzni Etik onay, Hakkari Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından verilmiş olup 23.01.2023 tarihli ve 2023/11 numaralıdır.

Etik Bildirim artukluakademi@gmail.com

Yazar Katkıları

Araştırmanın Tasarımı	Yazar-1 (%33.3)-Yazar-2 (%33.3) - Yazar-3 (%33.3)
Veri Toplanması	Yazar-1 (%33.3)-Yazar-2 (%33.3) - Yazar-3 (%33.3)
Araştırma - Veri Analizi – Doğrulama	Yazar-1 (%33.3)-Yazar-2 (%33.3) - Yazar-3 (%33.3)
Makalenin Yazımı	Yazar-1 (%33.3)-Yazar-2 (%33.3) - Yazar-3 (%33.3)
Metnin Geliştirilmesi ve Tashihi	Yazar-1 (%33.3)-Yazar-2 (%33.3) - Yazar-3 (%33.3)

Çıkar Çatışması Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Lisans Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır

Dizinleme Bilgileri Dergi TrDizin, DOAJ, EBSCO, ERIH PLUS, Ulrich's ve ATLA'da taranmaktadır.

The Relationship Between Violence Tendency and Religious Coping Among High School Students

Bilal Kartal | 0000-0001-9537-3835 | bilalkrtl@gmail.com

Asst. Prof. Dr. | Dicle University | İlahiyat Fakültesi | Din Psikolojisi Anabilim Dalı | Diyarbakır | Türkiye

https://ror.org/0257dtg16

Davut Açar | 0000-0003-4877-9036 | davudacarr@gmail.com

Lecturer | Hakkari University | Vocational School of Health Services | Department of Child Development | Hakkari | Türkiye

https://ror.org/00nddb461

Yusuf Dilbilir | 0000-0002-4569-251X | yusufdilbilir@hakkari.edu.tr

Asst. Prof. Dr. | Hakkari University | Vocational School of Health Services | Department of Medical Services and Techniques | Hakkari | Türkiye

https://ror.org/00nddb461

Citation: Kartal, Bilal – Açar, Davut – Dilbilir, Yusuf. "The Relationship Between Violence Tendency and Religious Coping Among High School Students", *Artuklu Akademi* 12/1 (Jun 2025), 155-177. https://doi.org/10.34247/artukluakademi.1625089

Abstract: This study aims to examine the relationship between high school students' religious coping strategies and their' tendencies toward violence. Adolescence is a period in which individuals experience intense physical, emotional, and social changes as they go through the processes of identity formation, developing social relationships, and questioning their values. During this time, factors such as social pressure, stress, and bullying can affect young people's emotional and behavioral adjustment. The participants are high school students enrolled in the 2023-2024 academic year in the province of Hakkâri. Within the quantitative research paradigm, a correlational research design and descriptive survey method were used, and the questionnaire was administered to a total of 383 students. The findings reveal a significant relationship between religious coping strategies and adolescents' tendencies toward violence. A negative correlation was found between both positive and negative religious coping strategies and tendency toward violence.

Keywords: Psychology of Religion, Violence Tendency, Coping, Religious Coping, Adolescence.

Article Information

Article Type	Research Article
Reviewers	Two external reviewers / Double-blind
Date of Submission	22.01.2025
Date of Acceptance	04.06.2025
Date of Publication	30.06.2025
Plagiarism Checks	Done- intihal.net

AI Disclosure	During the writing process of this study, the artificial intelligence tool "ChatGPT" developed by OpenAI was used to a limited extent solely for linguistic editing purposes. The scientific content, analyses, and conclusions are entirely the work of the authors.	
Ethics Committee Approval	Granted by Hakkari University, Scientific Research and Publication Ethics Committee, dated 23.01.2023 and numbered 2023/11.	
Complaints	artukluakademi@gmail.com	
Author Contributions	*Conceptualization*	*Author-1 (%33.3) - Author-2 (%33.3) - Author-3 (%33.3)*
	Data Curation	*Author-1 (%33.3) - Author-2 (%33.3) - Author-3 (%33.3)*
	Investigation - Analysis - Validation	*Author-1 (%33.3) - Author-2 (%33.3) - Author-3 (%33.3)*
	Writing	*Author-1 (%33.3) - Author-2 (%33.3) - Author-3 (%33.3)*
	Review & Editing	*Author-1 (%33.3) - Author-2 (%33.3) - Author-3 (%33.3)*
Conflict of Interest	No conflict of interest declared	
License	The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.	
Indexing Information	The journal is indexed in TrDizin DOAJ, EBSCO, ERIH PLUS, Ulrich's and ATLA.	

Giriş

Ergenlik dönemi, bireylerin çocukluktan yetişkinliğe geçiş yaptığı kritik bir evredir ve bu dönemde yaşanan fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimler gençlerin davranışları ve duygusal durumları üzerinde önemli etkiler bırakır. Bu dönem genellikle 12 ile 18 yaşlarını kapsamakla birlikte, bu süreçte gençler kimliklerini keşfetme, bağımsızlık kazanma ve sosyal ilişkilerini yeniden yapılandırma sürecinden geçerler. Ergenlik, aynı zamanda bireylerin kişisel değerlerini ve inançlarını sorguladıkları, duygusal ve sosyal becerilerini geliştirdikleri bir dönemdir.[1] Ergenler, bu dönemde artan bir sosyal bilinç ve akran gruplarıyla daha güçlü bağlar geliştirme eğilimindedirler, ancak bu süreçte baskı ve çatışma yaşamaları da mümkündür.[2] Ergenlik döneminin bu dinamik yapısı, gençlerin davranışlarını ve psikolojik durumlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Örneğin, akran baskısı, ergenlerin karar verme süreçlerini ve risk alma davranışlarını etkileyebilir.[3] Ayrıca bu dönemde ergenlerin yaşadığı stres, onların duygusal ve sosyal gelişimleri üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir.[4]

Ergenlik dönemi aynı zamanda zorluklarla ve risklerle de doludur. Gençlerin maruz kaldığı sosyal ve akademik baskılar, onları stres, anksiyete ve depresyon gibi duygusal sorunlara daha yatkın hale getirebilir.[5] Bu zorlukların üstesinden gelmede, gençlerin sahip olduğu başa çıkma stratejileri ve sosyal destek sistemleri önemli bir role sahiptir.[6]

Ergenlik dönemi, bireylerin sosyal becerilerini ve duygusal düzenlemelerini geliştirdikleri, dahası kimliklerini keşfettikleri bir süreçtir. Bu süreç, artan sosyal baskılar ve akran etkileşimleri nedeniyle çatışma ve şiddet eğilimlerinin arttığı bir dönem olabilir.[7] Son yıllarda teknolojinin hızla gelişimi ile birlikte sosyal medyanın da yaygınlık oranının artmasını beraberinde getirmiştir. Bu durum gençlerin sosyal etkileşimde bulundukları/rol model aldıkları bireylerin seçiminde önemli değişimlere neden olmuştur. Bu yeni ve güncel sosyal ortamlar, olumlu potansiyeller/durumlar ile beraber, şiddet ve zorbalık gibi olumsuz potansiyelleri de içerisinde barındırmaktadır.[8]

Ergenlerde şiddet eğilimi ve zorbalık davranışları aile içi şiddet, akran ilişkileri, medya, sosyoekonomik durum, okul ortamı gibi farklı sosyal ve çevresel faktörlerden etkilenmektedir.[9] Aile içi şiddete maruz kalmak, ergenlerin şiddet eğilimli davranışlar geliştirmesine neden olabilir, çünkü bu durum, çatışma çözümünde şiddetin bir araç olarak kullanılabileceği mesajını verebilir.[10] Aynı şekilde şiddet içerikli medyaya maruz kalmak da ergenlerin agresif davranışlar sergileme

---

1 Jeffrey Jensen Arnett, "Adolescent Storm and Stress, Reconsidered", *American Psychologist* 54/5 (1999), 317-326; Laurence Steinberg, *Adolescence* (New York: McGraw-Hill Education, 2017), 318.

2 Bradford Brown ve James Larson, "Peer Relationships in Adolescence", *Handbook of Adolescent Psychology,* ed. Richard M. Lerner - Laurence Steinberg (New Jersey: Wiley, 2009), 81.

3 Mitchell Prinstein ve Kenneth Dodge, *Understanding Peer Influence in Children and Adolescents* (New York: The Guilford Press, 2010), 21.

4 Bruce Compas, "Processes of Risk and Resilience During Adolescence", *Journal of Adolescence* 27/6 (2004), 710.

5 Jill Cyranowski vd., "Adolescent Onset of the Gender Difference in Lifetime Rates of Major Depression", *Archives of General Psychiatry* 57/1 (2000), 24.

6 Thomas Ashby Wills ve Sean Cleary, "*How Are Social Support Effects Mediated? A Test with Parental Support and Adolescent Substance Use*", *Journal of Personality and Social Psychology* 71/5 (1996), 937.

7 Dorothy Espelage ve Susan Swearer, "Research on School Bullying and Victimization: What Have We Learned and Where Do We Go from Here?", *School Psychology Review* 32/3 (2003), 370.

8 Michael Wright ve Yan Li, "*The Association Between Cyber Victimization and Subsequent Cyber Aggression: The Moderating Effect of Peer Rejection*", *Journal of Youth and Adolescence* 52/1 (2013), 121.

9 David Hawker ve Michael Boulton, "*Twenty Years' Research on Peer Victimization and Psychosocial Maladjustment: A Meta-Analytic Review of Cross-Sectional Studies*", *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 41/4 (2000), 445; Özlem Çevik vd., "Türk Ergenleri Arasında Zorbalık ve Mağduriyet: Sorunlu İnternet Kullanımı, Okul Tükenmişliği ve Ebeveyn Denetiminin Yordayıcı Rolü", *Educational Information Technologies* 2/6 (2021), 3210.

10 Gayla Margolin ve Elana Gordis, "*The Effects of Family and Community Violence on Children*", *Annual Review of Psychology* 51 (2000), 446

olasılığını artırabilir, çünkü bu tür içerikler şiddeti normalleştirebilir ve agresif çözüm stratejilerini bulmaya teşvik edebilir.[11]

Akran grupları ve okul ortamı da ergenlerin şiddet eğilimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Akran baskısı, gençleri riskli davranışlar sergilemeye itebilir ve zorbalık ya da diğer agresif davranışlar, akran grubu içindeki statüyü artırma aracı olarak kullanılabilir.[12] Okul ortamındaki öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkinin niteliği/kalitesi, okul disiplin politikaları vb. değişkenler de lise öğrencilerinin agresif davranış sergileme olasılığını etkileme gücündedir.[13]

Literatürde lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri ve zorbalıkları ile mücadelede çok yönlü yaklaşımların benimsendiği görülmektedir. Okullarda zorbalıkla mücadele programları, aile içi şiddetin önlenmesine yönelik müdahaleler, medya okuryazarlığı eğitimleri ve sosyal becerilerin geliştirilmesine odaklanan programlar, bu sorunların üstesinden gelmek için etkili stratejiler arasında sayılabilir.[14] Yapılan bir çalışmada bu stratejilerin yanı sıra literatürde gelişimsel olarak ergenlik kategorisinde kabul edilen lise öğrencilerinin dini başa çıkma yaklaşımlarının, onların duygularını düzenlemede etkili olduğunu ve bu durumda bireylerde anksiyete ve depresyon semptomlarıyla başa çıkmada yardımcı olduğunu belirlemişlerdir.[15] Diğer bazı çalışmalarda da gençlerin dini bağlılıklarının agresif ve zorbalık davranışlarını azaltıcı bir role sahip olduğu tespit edilmiştir.[16]

Bu ilişkiden hareketle dini başa çıkmanın kapsamı da net bir şekilde belirtilmelidir. Dini başa çıkma bireylerin yaşamdaki zorlu olaylar karşısında dini inançlarını, manevi kaynaklarını kullanabilme yaklaşımıdır. Pargament yaptığı çalışmalarla dini başa çıkmanın hem olumlu (destekleyici, umut verici) hem de olumsuz (suçlayıcı, cezalandırıcı) yönlerine vurgu yaparak, bu sürecin bireyin genel manada esenlik içerisinde kalmasında etkilerinin olduğunu belirtmiştir.[17] Özellikle kimlik gelişiminin ve sosyal ilişkilerde önemli değişikliklerin yaşandığı ergenlik döneminde, dini başa çıkma yaklaşımı, bu dönemin zorlukları ve stresi ile baş etmede destekleyici aracı rol oynayabilir.[18]

Dini başa çıkma, ergenlerde, yaşadıkları toplumsal olay/olguları ve dünyayı anlamlandırmalarında önemli rol almaktadır. Bu manada dini uygulamalar olan dua ve ibadetler, bireyin stresle başa çıkmalarında aracı rolünü üstlenmekle onların esenlik içerisinde kalmalarında önemli görülmektedir.[19] Dini başa çıkmanın ergenler üzerinde etkisinin incelendiği araştırmalarda; dini başa çıkmanın pozitif duygu durumlar, daha düşük stres seviyesi ve genel manada iyi olma

---

[11] Khurana, A., Bleakley, A., Ellithorpe, M., Hennessy, M., Jamieson, P., & Weitz, I. (2018). Media violence exposure and aggression in adolescents: A risk and resilience perspective. *Aggressive Behavior, 45*, 78.

[12] Mitchell Prinstein ve Kenneth Dodge, *Understanding Peer Influence in Children and Adolescents*, 21.

[13] Amrit Thapa vd., "*A Review of School Climate Research*", *Review of Educational Research* 83/3 (2013), 359.

[14] Dan Olweus, (1993). Bullying at School: What We Know and What We Can Do. Oxford: Blackwell Publishing., 89; Peter Smith vd., "*Cyberbullying: Its Nature and Impact in Secondary School Pupils*", *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 49/4 (2008), 383.

[15] Alethea Desrosiers ve Lisa Miller, "Relational Spirituality and Depression in Adolescent Girls", *Journal of Clinical Psychology* 63/10 (2007), 1030.

[16] Mark Regnerus vd., "*Religion in the Lives of American Adolescents: A Review of the Literature*", *Review of Religious Research* 44/3 (2003), 283; Mustafa Ulu – Mehmet İkis, "Lise Öğrencilerinde Saldırganlık ve Din İlişkisi", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı XLI, 2016/2, 90; Murat Çinici, "A qualitative study on problems of young people and ways of religious coping in Türkiye". *Journal of Ilahiyat Researches*, 62/1 (December 2024), 101; Halil Ekşi – Nesrullah Okan, "Gençlerde Maneviyat ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Moderatör Etkisi" *Bilimname*, 2021(44), 529.

[17] Kenneth I. Pargament vd., "*Patterns of Positive and Negative Religious Coping with Major Life Stressors*", *Journal for the Scientific Study of Religion* 37/4 (1998), 721.

[18] Sarah Hall ve Kelly Flanagan, Coping strategies as a mediator between adolescent spirituality/religiosity and psychosocial adjustment. *Journal of Psychology and Christianity*, 32 (2013), 230.

[19] Halil Apaydın, "İbadet Psikolojisi". *Tabula Rasa - Felsefe&Teoloji* 3/9 (2003), 184; Mustafa Koç, "*Ruh Sağlığı ile Dinî Başa Çıkma Metodu Olarak Dua ve İbadet Fenomeni Arasındaki İlişki Üzerine Psikolojik Bir Yaklaşım*", *Ekev Akademi Dergisi* 9/24 (2005), 12-16; Desrosiers – Miller, "Relational Spirituality and Depression in Adolescent Girls", 1030.

haliyle ilişkili olduğu gösterilmiştir.[20] Ancak bunun yanı sıra bazen olumsuz dini başa çıkma stratejileri (suçlayıcı, cezalandırıcı), bireyin üzerinde olumsuz yani zararlı etkiler bırakabilmektedir.[21] Olumsuz dini başa çıkma uygulamaları, bireylerde artan stres ve anksiyete ile ilişkili olup, özellikle baskıcı ve suçlayıcı dini ortamlarda büyüyen ergenler arasında şiddet eğilimini artırabilir.[22]

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nicel araştırma paradigması altında, korelasyonel araştırma modeli ve betimsel tarama yöntemleri kullanılarak planlanmıştır. Korelasyonel araştırma, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin, bu değişkenlere herhangi bir müdahalede bulunmaksızın incelendiği bir yöntemdir.[23] Bu araştırma metodolojisi, değişkenler arası ilişkilerin doğasını ve derecesini anlamak için idealdir.[24] Araştırmanın odak noktası, lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile dini başa çıkma durumları arasındaki potansiyel ilişkiyi incelemektir.

1.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma evrenini 2023–2024 eğitim-öğretim yılında Hakkâri ilinde öğrenim gören lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi de çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrencileri kapsamaktadır. Örneklem 219 kadın ve 164 erkek olmak üzere toplam 383 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın evreni, belirtilen dönemde Hakkari'de öğrenim gören lise öğrencilerini kapsar.

1.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci kapsamında veri toplama aşamasına geçmeden önce ihtiyaç duyulan etik onay için Hakkâri Üniversitesi'ne gerekli başvurular yapılmış ve Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan gerekli onay alınmıştır (Evrak tarih ve sayı numarası: 23.01.2023-2023/11). Etik kurul işlemlerinin ardından anket formu gerekli ön bilgilendirmeler yapılarak öğrencilere ulaştırılmış ve anketler yüz yüze görüşülerek doldurtulmuştur. Etik kurallara uymak ve gerçekçi cevaplar alabilmek amacıyla araştırma sırasında katılımcılara kimlik bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiştir. Çalışmaya gönüllü olarak 383 öğrenci katılım sağlamıştır. Eksik ve hatalı yanıtlar içeren veriler silinmiş, toplamda 310 katılımcıya ait veriler çalışmaya dahil edilmiştir. Herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığı bu çalışmada, veri toplama sürecinin başından sonuna kadar araştırmacılar tarafından araştırma etiğine uygun bir şekilde davranılmış, veriler etik hususlar gözetilerek toplanmış ve değerlendirilmiştir.

---

[20] Akif Hayta, "*U.Ü. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin İbadet ve Ruh Sağlığı (Psiko-Sosyal Uyum) İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/9 (2000), 9; Gene Ano - Erin Vasconcelles, "Religious Coping and Psychological Adjustment to Stress: A Meta-Analysis". *Journal of Clinical Psychology* 61/4 (2005), 474; Marie Good - Teena Willoughby, "*The Role of Spirituality Versus Religiosity in Adolescent Psychosocial Adjustment*", *Journal of Youth and Adolescence* 43/1 (2006), 130; Julie Yonker vd., "*The Relationship Between Spirituality and Religiosity on Psychological Outcomes in Adolescents and Emerging Adults: A Meta-Analytic Review*", *Journal of Youth and Adolescence* 41/3 (2012), 451.

[21] Pargament vd., "*Patterns of Positive and Negative Religious Coping with Major Life Stressors*", 719.

[22] Pargament vd., "*Patterns of Positive and Negative Religious Coping with Major Life Stressors*", 719.

[23] Donna Mertens, *Research and Evaluation in Education and Psychology: Integrating Diversity With Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods* (New York: Sage Publications, 2019), 130; John Creswell, *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (New York: Sage Publications, 2017), 30.

[24] Jack Fraenkel vd., *How to Design and Evaluate Research in Education* (New York: McGraw-Hill, 2012), 125.

1.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın hedeflerine uygun olarak, veri toplama sürecinde kullanılmak üzere kapsamlı bir anket formu oluşturulmuştur. Bu anket formu, üç temel bölümden oluşmaktadır ve her bir bölüm farklı ama özgün boyutları ele alır. İlk bölüm, katılımcıların sosyo-demografik profilini detaylandıran çeşitli soruları içerir. İkinci bölüm, Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ) aracılığıyla katılımcıların şiddete eğilim düzeylerini ölçmeyi hedefler. Üçüncü ve son bölümde bireylerin zorlu yaşam olayları karşısında dini inanç ve pratiklerini ne ölçüde başa çıkma mekanizması olarak kullandıklarını belirlemeye yönelik Dini Başa Çıkma Ölçeği (DBÇÖ) bulunmaktadır.

Demografik Bilgi Formu: Araştırma kapsamında, literatür incelemesi temelinde seçilen ve çalışmanın konuları üzerinde önemli etkilere sahip olabilecek bir dizi demografik ve sosyal değişken dikkate alınmıştır. Katılımcılara ilişkin yaş, cinsiyet ve sınıf düzeyi gibi temel demografik bilgilerin yanı sıra, eğitim aldıkları lise türü ve kendi algılarına göre eğitim-öğretimdeki başarı durumları da değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların günlük yaşamlarındaki alışkanlıklar ve tercihler; örneğin, kitap, dergi ya da makale okuma süreleri, ekran karşısında geçirilen süre (telefon, televizyon, bilgisayar vb.), haftalık olarak sportif faaliyetlere ayırdıkları zaman gibi faktörler incelenmiştir. Ayrıca ailenin gelir düzeyi, kardeş sayısı gibi aile yapısına dair değişkenler ve anne-babalarla ilişkileri veya tercih ettikleri yaşam düzeni gibi kişisel tercihler araştırmanın derinliğine katkı sağlayacak biçimde ele alınmıştır. Bu çok yönlü yaklaşım, araştırılan konuların katılımcıların sosyal ve demografik özellikleriyle olan ilişkisinin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını amaçlamaktadır.

1.4.1. Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ)

Ergenlerin şiddet eğilimlerinin değerlendirilmesi amacıyla kullanılan Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ), Haskan ve Yıldırım[25] tarafından geliştirilmiştir ve toplamda 20 sorudan oluşur, bunlardan biri ters kodlanmıştır. Bu ölçek, katılımcıların yanıtlarını "3=her zaman", "2=bazen", "1=hiçbir zaman" şeklinde üçlü bir derecelendirme sistemi üzerinden değerlendirir. Ölçeğin düz maddeleri doğrudan, tersine çevrilmiş madde ise ters şekilde puanlanarak değerlendirilir. Böylece, ŞEÖ üzerinden elde edilen toplam puanlar 20 ile 60 arasında bir değer alır ve alınan puanın yüksekliği, bireyin şiddet eğiliminin arttığını gösterir. Ölçek, dört ana faktör (şiddet duygusu, bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet, başkalarına zarar verme düşüncesi, başkalarına şiddet uygulama) altında toplanan maddeleri içerir, bu da onun çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve ergenlerdeki şiddet eğilimini farklı boyutlar üzerinden değerlendirebildiğini gösterir. Ölçeğin güvenirlik çalışması ise iki yolla hesaplanmıştır: Birincisi, Cronbach Alpha katsayısı bulunmuştur. (Alpha = .87); ikincisi, test - tekrar test güvenirlik katsayısı (rXX=.83) hesaplanmıştır.

1.4.2. Dini Başa Çıkma Ölçeği

Dini Başa Çıkma Ölçeği, orijinal olarak Abu-Raiya, Pargament, Mahoney ve Stein tarafından geliştirilmiş ve bu ölçeğin Türkçe adaptasyonu Ekşi ve Sayın[26] tarafından yapılmıştır. Türkçe versiyonun psikometrik değerlendirmeleri, ölçeğin orijinal formunun yapısını başarıyla yansıttığını ortaya koymuştur. Ölçek, dört seviyeli Likert tipi bir format kullanarak (1) Hemen hemen hiç yapmam, (2) Çok az yaparım, (3) Orta derecede yaparım, (4) Sıklıkla yaparım

[25] Özlem Haskan ve İbrahim Yıldırım. "Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi". *Eğitim ve Bilim*, 37/163 (2012), 165.

[26] Halil Ekşi ve Mine Sayın, "The Adaptation of Religious Coping Scale into Turkish Language: A Study of Bilingual Equivalence, Validity and Reliability", *AGP Humanities and Social Sciences Conference*, (Berlin: BAU International Berlin University, 19-22 Mayıs 2016.

seçenekleri ile pozitif ve negatif dini başa çıkma mekanizmalarını ölçmek üzere tasarlanmıştır. Toplamda 2 alt boyut ve 10 madde içeren bu ölçek, pozitif ve negatif dini başa çıkma puanlarını ayrı olarak hesaplar; birleşik bir dini başa çıkma puanı vermez. Pozitif dini başa çıkma alt boyutu için ham puan aralığı 7 ile 28, negatif dini başa çıkma için ise 3 ile 12 arasında değişir. Bu, pozitif dini başa çıkma alt ölçeğinden alınan yüksek puanların daha olumlu bir dini başa çıkma stratejisini, negatif dini başa çıkma alt ölçeğinden alınan yüksek puanların ise daha olumsuz bir dini başa çıkma stratejisini yansıttığını gösterir. Ölçeğin iç tutarlılığı, pozitif dini başa çıkma için .91, negatif dini başa çıkma için ise .86 olarak hesaplanan Cronbach's Alpha katsayısı ile yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Pozitif dini başa çıkma, 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7. maddelerdir. Negatif dini başa çıkma ise 8, 9 ve 10. maddelerdir.

Ölçek sorularının güvenirlik (reliability) analizi kapsamında "Cronbach's Alpha" katsayıları hesaplanmış olup bu değerlere, tanımlayıcı istatistiklerle birlikte Tablo 1' de yer verilmiştir.

Tablo 1. Ölçeklere Ait Genel Tanımlayıcı İstatistikler İle Güvenirlik Katsayıları

Alt Boyut	N	Min	Maks	Ort	Ss	Cronbach's Alpha
ŞEÖ	310	22,00	58,00	33,58	6,16	,769
Pozitif DBÇ	310	7,00	28,00	22,50	4,69	,842
Negatif DBÇ	310	3,00	12,00	8,54	2,61	,723

Not. ŞEÖ= Şiddet Eğitimi Ölçeği; DBÇ= Dini Başa Çıkma

Tablo 1 incelendiğinde lise öğrencilerinin; toplam ortalama puanın 20-60 arasında değişebileceği şiddet eğilimi ölçeğinden 33,58±6,16, toplam ortalama puanın 7-28 arasında değişebileceği pozitif dini başa çıkma alt ölçeğinden 22,50±4,69 ve son olarak toplam ortalama puanın 3-12 arasında değişebileceği negatif dini başa çıkma alt ölçeğinden ise 8,54±2,61 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca ölçekler güvenirlik açısından değerlendirildiğinde pozitif dini başa çıkma ölçeğinin yüksek derecede (,80≤α<l,00) güvenilir olduğu, diğer yandan şiddet eğilimi ile negatif dini başa çıkma ölçeklerinin ise kabul edilebilir düzeyde (,60≤α<,80) oldukları görülmektedir.[27] İstatistiksel sonuçların elde edilebilmesi için her bir katılımcının ölçeklerdeki maddelere verdiği puanlar toplanmıştır. Elde edilen bu puanlar analizlerdeki sürekli değişkenleri oluşturmuş olup bu sürekli değişkenlerin kategorik değişkenlere göre değişimlerinin istatistiksel açıdan anlamlılığı uygun yöntemler kullanılarak araştırılmıştır.

1.4.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, öğrenci katılımcıların demografik özelliklerine göre şiddet eğilimleri ve dini başa çıkma yöntemlerindeki farklılaşmalar incelenmiştir. Analizler sırasında sürekli değişkenler için tanımlayıcı istatistiksel yöntemler kullanılmıştır; bunlar ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri içermektedir. Kategorik değişkenlerin analizinde ise, her bir grup için frekans sayıları ve yüzdelik değerler hesaplanmıştır. Sürekli ölçümlerin dağılımının normal olup olmadığının belirlenmesi için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayılarına başvurulmuştur. Bu değerlere ilişkin bulgular, araştırma sonuçlarını detaylandıran Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Normallik Testine Ait Bulgular

Ölçek	Skewness İstatistiği	Kurtosis İstatistiği
ŞEÖ	,857	1,867

[27] Kazım Özdamar, *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi* (Eskişehir: Kaan Kitabevi, 2004), 33.

Pozitif DBÇ	-,977	,677
Negatif DBÇ	-,410	-,725

Tablo 2'deki verilere göre, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ±2 aralığında olması durumunda, ölçümlerin normal bir dağılıma sahip olduğu kabul edilir ve bu durum parametrik testlerin uygulanabilirliğini gösterir.[28] Araştırmada, katılımcı grupları arasındaki değişkenlerin ölçek puanları üzerindeki farklılıkları değerlendirmek için Bağımsız Örneklem T-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. İkiden fazla grup arasında anlamlı farklar tespit edildiğinde, hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek için Duncan post-hoc testi uygulanmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayıları ile incelenmiştir. Tüm istatistiksel testlerde anlamlılık düzeyi %5 olarak belirlenmiştir, bu da sonuçların %95 güvenilirlikle genelleştirilebilir olduğunu gösterir.

2. Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak yapılan analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Katılımcı öğrencilerde şiddet eğilimi ile dini başa çıkma arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan korelasyon analizine ait bulgulara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Korelasyon Analizine Ait Bulgular

	Pozitif DBÇ	Negatif DBÇ
ŞEÖ	-,562	-,338
	,001*	,001*

*:p<,05

Tablo 3 incelendiğinde, lise öğrencilerinde şiddet eğilimi ile pozitif dini başa çıkma (r=-,562, p<,05) arasında orta düzeyde (,30<r<,70), negatif yönlü doğrusal bir ilişki bulunurken, benzer şekilde şiddet eğilimi ile negatif dini başa çıkma (r=-,338, p<,05) arasında orta düzeyde (,30<r<,70) negatif yönlü doğrusal bir ilişki bulunmuştur.

Çalışma kapsamında yapılan analizler sonucunda lise öğrencilerinin; şiddet eğilimi ile pozitif ve negatif dini başa çıkma becerilerinde demografik değişkenlere göre anlamlı farklılaşma olup olmadığı da incelenmek istenmiştir. Bu bağlamda yapılan T testi ve ANOVA analizleri ile Duncan çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı farklılığın gözlendiği değişkenlere ait bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Bağımsız Değişken Grupları Arasında Anlamlı Farklılığın Belirlendiği Değişkenlere Ait Bulgular

Değişken	N (%)	ŞEÖ $\bar{x}$ ± ss	Pozitif DBÇ $\bar{x}$ ± ss	Negatif DBÇ $\bar{x}$ ± ss
Cinsiyet				
Kadın	178(57,4)	32,17±5,63	23,4±4,37	8,52±2,71
Erkek	132(42,6)	35,48±6,36	21,28±4,85	8,58±2,5
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
T		-4,745	3,967	-,196
p		,001*	,001*	,845
Yaş				

[28] Darren George, *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Study Guide and Reference, 17.0 Update, 10/e* (India: Pearson Education, 2011).

14 ve altı	84(27,1)	a34,67±5,33	b21,3±4,62	8,57±2,59
15-16 arası	105(33,9)	a34,19±5,27	b22,19±4,54	8,27±2,63
17 ve üstü	121(39)	b32,3±7,16	a23,6±4,66	8,76±2,62
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		4,544	6,511	1,009
p		,011*	,002*	,366
Fark		1>3, 2>3	1<3, 2<3	
Sınıf Düzeyi				
9. sınıf	96(31)	a34,79±5,24	b21,25±4,5	8,43±2,48
10. sınıf	60(19,4)	a34,27±5,48	ab22,5±3,87	8,25±2,65
11. sınıf	50(16,1)	a34,16±7,45	ab22,44±5,14	8,62±2,63
12. sınıf	104(33,5)	b31,79±6,32	a23,67±4,82	8,78±2,72
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		4,729	4,599	,608
p		,003*	,004*	,610
Fark		1>4, 2>4, 3>4	1<4	
Lise Türü				
Diğer Liseler	189(61)	34,91±6,33	21,15±4,83	8,03±2,66
İmam Hatip Lisesi	121(39)	31,5±5,28	24,6±3,56	9,34±2,35
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
T		4,922	-7,226	-4,420
p		,001*	,001*	,001*
Algılanan Akademik Başarı				
Düşük-Orta	124(40)	a35,54±6,78	b21,69±4,69	8,64±2,56
İyi	142(45,8)	b32,47±4,61	a23,08±4,29	8,42±2,57
Çok İyi	44(14,2)	b31,64±7,24	a22,89±5,62	8,66±2,92
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		11,490	3,165	,273
p		,001*	,044*	,761
Fark		1>2, 1>3	1<2, 1<3	
Günlük Ekran kullanımı				
0-2 saat	166(53,5)	b32,86±6,27	a22,76±4,63	8,62±2,64
2-4 saat	96(31)	b33,74±4,9	a23,09±3,81	8,5±2,44
4 saatten fazla	48(15,5)	a35,75±7,5	b20,4±5,89	8,35±2,88
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4, 69	8,54±2,61
F		4,223	6,044	,210
p		,016*	,003*	,811
Fark		1<3, 2<3	1>3, 2>3	
Haftalık Sportif Faaliyet				
0-2 saat	188(60,6)	b32,75±5,84	22,9±4,57	8,59±2,72
2-4 saat	61(19,7)	ab34,16±5,6	22,41±4,26	8,72±2,28
4 saatten fazla	61(19,7)	a35,56±7,11	21,34±5,3	8,23±2,62
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		5,261	2,569	,603
p		,006*	,078	,548
Fark		1<3		
Gelir durumu				

Asgariden düşük	87(28,1)	32,51±6,35	a23,4±4,44	8,64±2,72
Asgari ücret	109(35,2)	34±5,93	a22,89±4,51	8,68±2,63
Asgariden yüksek	114(36,8)	34±6,19	b21,43±4,87	8,33±2,53
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		1,850	5,085	,577
p		,159	,007*	,562
Fark			1>3, 2>3	
Kardeş Sayısı				
3 ve daha az	85(27,4)	a34,69±6,43	b20,99±5,32	b7,91±2,83
4-5 arası	121(39)	a34,31±6,22	a22,53±4,45	a8,83±2,42
6 ve daha fazla	104(33,5)	b31,82±5,51	a23,69±4,07	a8,73±2,59
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		6,744	8,137	3,560
p		,001*	,001*	,030*
Fark		1>3, 2>3	1<2, 1<3	1<2, 1<3
Birlikte Yaşamak istediği Kişi				
Yalnız	93(30)	a34,59±7,17	b21,35±5,55	a8,57±2,82
Arkadaş	58(18,7)	a34,43±6,99	b21,69±4,5	b7,81±2,39
Aile	159(51,3)	b32,68±5,01	a23,46±3,98	a8,79±2,53
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		3,563	7,243	3,045
p		,030*	,001*	,049*
Fark		1>3, 2>3	1<3, 2<3	1>2, 2<3
Anne-Baba Durumu				
Tek ebeveyn	32(10,3)	38,44±8,88	19,72±6,51	7,28±2,89
Anne baba birlikte	278(89,7)	33,02±5,52	22,82±4,34	8,69±2,55
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
T		3,378	-2,627	-2,915
p		,002*	,013*	,004*

*:p<,05

Tablo 4, farklı grupları belirlemek açısından incelendiğinde;

Katılımcı öğrencilere ait ölçek puanlarının cinsiyete göre değişiminin belirlenmesi için yapılan bağımsız örneklem T testine ait bulgulara bakıldığında, erkek öğrencilerin kızlara göre daha yüksek şiddet eğilimi ortalamasına sahip olduğu görülmüştür (p<,05). Diğer yandan pozitif dini başa çıkma açısından bakıldığında kız öğrencilerin ortalama puanlarının, erkeklerinkinden daha yüksek olduğu görülmüştür (p<,05). Negatif DBÇ'de ise kadın ve erkek öğrencilere göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (p>,05).

Katılımcı öğrencilere ait ölçek puanlarının yaş gruplarına göre değişiminin belirlenmesi için yapılan ANOVA testine ait bulgular incelendiğinde, öğrencilerin yaşlarının ŞEÖ ve Pozitif DBÇ' da anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür (p<,05). Duncan çoklu karşılaştırma test sonuçlarına bakıldığında, 17 yaş ve üstü olan öğrencilerin ŞEÖ ortalamalarının diğer yaş gruplarınkinden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu, pozitif DBÇ ortalamalarının ise daha yüksek olduğu görülmüştür. Negatif DBÇ' de ise öğrencilerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (p>,05).

Katılımcı öğrencilerden elde edilen ölçek puanlarının sınıf düzeyine göre değişiminin belirlenmesi için yapılan ANOVA testine ait bulgular incelendiğinde ŞEÖ ve pozitif DBÇ

bakımından anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür (p<,05). Duncan çoklu karşılaştırma test sonuçlarına bakıldığında 12. sınıfta olan öğrencilerin, diğer öğrencilerinkinden farklı olarak daha düşük ŞEÖ ortalamasına sahip oldukları görülmüştür. Pozitif DBÇ bakımından incelendiğinde ise 12. sınıf öğrencileri, 9. sınıf öğrencilerinden farklı olarak daha yüksek ortalama aldıkları görülmüştür. Negatif DBÇ' de ise öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (p>,05).

Katılımcı öğrencilerin ölçeklerden elde ettikleri puanların lise türüne göre değişiminin belirlenmesi için yapılan bağımsız örneklem T testine ait bulgular incelendiğinde, öğrencinin eğitim gördüğü lise türünün ŞEÖ ile pozitif ve negatif DBÇ düzeylerinde anlamlı şekilde değişikliğe neden olduğu görülmüştür (p<,05). Ortalama puanlar incelendiğinde imam hatip lisesinde eğitim gören öğrencilerin diğer lise türlerinde eğitim görenlere göre daha düşük ŞEÖ ortalamasına sahip oldukları görülmüştür. Diğer yandan pozitif ve negatif DBÇ bakımından incelendiğinde ise imam hatip lisesinde eğitim gören öğrencilerin diğer lise türlerinde eğitim görenlere göre daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmüştür.

Katılımcı öğrencilerin ölçeklerden elde ettikleri puanların algıladıkları akademik başarılarına göre değişiminin belirlenmesi için yapılan ANOVA testine ait bulgular incelendiğinde, algıladıkları akademik başarı düzeylerinin ŞEÖ ve pozitif DBÇ' da anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür (p<,05). Duncan çoklu karşılaştırma test sonuçlarına bakıldığında, algıladığı akademik başarısı düşük-orta olduğunu belirten öğrencilerin ŞEÖ ortalamaların diğer öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu, pozitif DBÇ puanların ise daha düşük olduğu görülmüştür. Negatif DBÇ' de ise öğrencilerin algıladıkları akademik başarı düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (p>,05).

Katılımcı öğrencilerin ölçek puanlarının günlük telefon, televizyon, bilgisayar vb. ekranlara ayrılan süreye göre değişiminin belirlenmesi için yapılan ANOVA testine ait bulguları incelendiğinde öğrencilerin günlük ekranlara ayırdığı sürenin ŞEÖ ve Pozitif DBÇ' da anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür (p<,05). Duncan çoklu karşılaştırma test sonuçlarına bakıldığında, günlük 4 saat ve üstü ekranlara vakit ayıran öğrencilerin ŞEÖ ortalamalarının diğer süre gruplarınkinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, pozitif DBÇ ortalamalarının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Negatif DBÇ' de ise öğrencilerin ekranlara ayırdığı süreye göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (p>,05).

Katılımcı öğrencilerin ölçek puanlarının haftalık spora ayırdıkları süreye göre değişiminin belirlenmesi için yapılan ANOVA testine ait bulgular incelendiğinde 4 saatten fazla spor yapan öğrencilerin ŞEÖ düzeylerinin, 0-2 saat spor yapan öğrencilerinkine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür (p<,05). Diğer yandan pozitif ve negatif DBÇ' dan alınan puanların ise haftalık spora ayrılan süreye göre anlamlı bir değişim göstermediği görülmüştür (p>,05).

Katılımcı öğrencilere ait ölçek puanlarının gelir düzeylerine göre değişiminin belirlenmesi için yapılan ANOVA testine ait bulgulara bakıldığında pozitif DBÇ'nin gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği görülmüştür (p<,05). Duncan çoklu karşılaştırma test sonuçlarına bakıldığında, gelir düzeyi asgari ücretten fazla olanların pozitif DBÇ puanlarının anlamlı düzeyde diğer gelir gruplarınkinden daha düşük olduğu görülmüştür. Diğer yandan ŞEÖ ve negatif DBÇ' dan alınan puanların ise ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir değişime uğramadığı görülmüştür (p>,05).

Katılımcı öğrencilerin ölçeklerden elde ettikleri puanların kardeş sayısına göre değişiminin belirlenmesi için yapılan ANOVA testine ait bulgular incelendiğinde, kardeş sayısının tüm ölçeklerde anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür (p<,05). Duncan çoklu karşılaştırma test

sonuçlarına bakıldığında, 6 ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin ŞEÖ ortalamalarının diğer kardeş sayısı gruplarınınkine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Diğer yandan 3 ve daha az sayıda kardeşi olan öğrencilerin pozitif ve negatif DBÇ ortalamalarının 3 ten fazla kardeşi olanlarınkinden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcı öğrencilerin ölçek ortalama puanlarının birlikte yaşamak istediği kişiye göre değişiminin belirlenmesi için yapılan ANOVA testine ait bulgular incelendiğinde ailesiyle yaşamak isteyen öğrencilere ait ŞEÖ puanlarının, yalnız veya arkadaşıyla yaşamak isteyenlerinkine göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür (p<,05). Diğer yandan ailesiyle yaşamak isteyen öğrencilere ait pozitif DBÇ puanlarının, yalnız veya arkadaşıyla yaşamak isteyenlerinkine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür (p<,05). Negatif DBÇ bakımından incelendiğinde ise arkadaşıyla yaşamak isteyen öğrencilere ait ortalama puanların, yalnız veya ailesiyle yaşamak isteyenlerinkine göre daha düşük olduğu görülmüştür (p<,05).

Katılımcı öğrencilerin ölçeklerden elde ettikleri puanların anne baba durumuna göre değişiminin belirlenmesi için yapılan Bağımsız örneklem T testine ait bulgular incelendiğinde, öğrencinin ebeveyn durumunun ŞEÖ ile pozitif ve negatif DBÇ düzeylerinde anlamlı şekilde değişikliğe neden olduğu görülmüştür (p<,05). Ortalama puanlar incelendiğinde tek ebeveynli öğrencilerin, anne ve babası birlikte yaşayanlarınkine göre daha yüksek ŞEÖ ortalamasına sahip oldukları görülmüştür. Diğer yandan ebeveyn durumu pozitif ve negatif DBÇ bakımından incelendiğinde ise anne ve babası birlikte yaşayan öğrencilerin, tek ebeveynli öğrencilere göre daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmüştür.

Çalışma kapsamında Tablo 5' te görüldüğü gibi katılımcı öğrencilerle ilgili ŞEÖ ile pozitif ve negatif DBÇ ölçek ortalama puanlarının; günlük okuma süresi, kaldığı yer, baba eğitim düzeyi ve anne eğitim düzeyi değişkenlerinin alt gruplarına göre farklılık gösterip göstermediği de araştırılmıştır.

Tablo 5. Bağımsız Değişken Grupları Arasında Anlamlı Farklılığın Belirlenmediği Değişkenlere Ait Bulgular

Değişken	N (%)	ŞEÖ $\bar{x}$ ± ss	Pozitif DBÇ $\bar{x}$ ± ss	Negatif DBÇ $\bar{x}$ ± ss
Günlük Okuma Süre				
0-30 dk	134(43,2)	34,13±5,96	22,07±4,59	8,42±2,7
30-60 dk	127(41)	33,4±6,09	22,98±4,6	8,54±2,55
60-120 dk	49(15,8)	32,55±6,82	22,43±5,15	8,88±2,57
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		1,266	1,233	,553
p		,283	,293	,576
Kaldığı Yer				
Ailemle yaşıyorum	236(76,1)	33,26±5,79	22,75±4,5	8,61±2,58
Yurtta Kalıyorum	74(23,9)	34,59±7,17	21,69±5,21	8,31±2,74
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
T		-1,627	1,703	,871
p		,105	,090	,384
Baba Eğitim Düzeyi				
Okuryazar değil	40(12,9)	34,4±9,03	22,23±5,81	8,3±2,91
İlköğretim	127(41)	32,84±5,43	23,18±4,39	8,9±2,4
Ortaöğretim	88(28,4)	34,64±5,44	21,84±4,6	8,24±2,63
Üniversite	55(17,7)	33±6,17	22,16±4,53	8,38±2,81

Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		1,883	1,622	1,366
p		,132	,184	,253
Anne Eğitim Düzeyi				
Okuryazar değil	111(35,8)	33,58±6,85	22,96±4,75	8,58±2,58
İlköğretim	132(42,6)	33,05±5,35	22,51±4,35	8,63±2,5
Ortaöğretim	67(21,6)	34,64±6,41	21,7±5,17	8,31±2,91
Toplam	310(100)	33,58±6,16	22,5±4,69	8,54±2,61
F		1,496	1,519	,337
p		,226	,221	,714

Tablo 5 incelendiğinde, yapılan analizler sonucunda öğrencilere ait tablodaki değişkenlerin ölçeklerle ilgili anlamlı bir farklılığa neden olmadığı tespit edilmiştir (p>.05)

Sonuç

Lise öğrencilerinde şiddet eğilimi ile dini başa çıkma durumları arasındaki ilişkinin ele alındığı bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Lise öğrencilerinde şiddet eğilimi ile pozitif dini başa çıkma arasında orta düzeyde ve negatif yönlü doğrusal bir ilişki bulunurken, benzer şekilde şiddet eğilimi ile negatif dini başa çıkma arasında orta düzeyde negatif yönlü doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre daha yüksek şiddet eğilimi ortalamasına sahipken, kız öğrenciler pozitif dini başa çıkma açısından daha yüksek puanlar almışlardır. Negatif dini başa çıkma düzeylerinde ise cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. 17 yaş ve üzeri öğrencilerin şiddet eğilim ortalamalarının diğer yaş gruplarına göre daha düşük, pozitif dini başa çıkma puanlarının ise daha yüksek olduğu görülmüştür. Yaş faktörü negatif dini başa çıkma üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. 12. sınıf öğrencilerinin şiddet eğilim ortalamaları diğer sınıflardan daha düşük, pozitif dini başa çıkma puanları ise 9. sınıf öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Negatif dini başa çıkma düzeyi sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark göstermemiştir. İmam hatip lisesi öğrencilerinin diğer lise türlerine göre daha düşük şiddet eğilim ortalamalarına sahip olduğu, ancak pozitif ve negatif dini başa çıkma puanlarının diğer lise türlerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Akademik başarısını düşük veya orta düzeyde algılayan öğrencilerin şiddet eğilim ortalamalarının daha yüksek, pozitif dini başa çıkma puanlarının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Negatif dini başa çıkma düzeyleri, akademik başarı algısına göre farklılık göstermemiştir. Günlük 4 saat ve üzeri ekran başında vakit geçiren öğrenciler, diğer gruplara göre daha yüksek şiddet eğilim ortalamasına sahipken, pozitif dini başa çıkma puanlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Negatif dini başa çıkma açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Haftalık 4 saatten fazla spor yapan öğrencilerin şiddet eğilim düzeylerinin, daha az spor yapan öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak, spor süresi pozitif ve negatif dini başa çıkma puanlarını anlamlı şekilde etkilememiştir. Gelir düzeyi asgari ücretten fazla olan öğrencilerin pozitif dini başa çıkma puanlarının diğer gruplara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Şiddet eğilim ve negatif dini başa çıkma puanları gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Altı ve daha fazla kardeşi olan öğrencilerin şiddet eğilim ortalamalarının, diğer gruplardan daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Üç ve daha az kardeşi olan öğrencilerin pozitif ve negatif dini başa çıkma puanları, daha fazla kardeşi olanlara göre anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Ailesiyle yaşamayı tercih eden öğrenciler, yalnız ya da arkadaşıyla yaşamayı tercih edenlere göre daha

düşük şiddet eğilim puanlarına, ancak daha yüksek pozitif dini başa çıkma puanlarına sahiptir. Negatif dini başa çıkma açısından, arkadaşıyla yaşamayı tercih edenlerin puanları diğer gruplara göre daha düşük bulunmuştur. Tek ebeveynli öğrencilerin şiddet eğilim puanları, anne ve babası birlikte yaşayanlara göre daha yüksek bulunurken, anne-babası birlikte yaşayan öğrenciler pozitif ve negatif dini başa çıkma açısından daha yüksek puanlara sahiptir. Günlük okuma süresi, kalınan yer, baba eğitim düzeyi ve anne eğitim düzeyi gibi değişkenler de öğrencilerin şiddet eğilim ve dini başa çıkma düzeylerinde anlamlı farklılıklara neden olmuştur. Bu sonuçlar ile ilgili tartışma aşağıda verilmiştir:

Çalışmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek bir şiddet eğilimi ortalamasına sahip oldukları bulgulanmıştır. Bazı çalışmalarda şiddet eğilimi ile cinsiyet ilişkisinde erkeklerin şiddet eğilimi açısından kızlara kıyasla daha yüksek puanlara sahip oldukları tespit edilmiştir.[29] Bu çalışmalar, bu bulgumuzu destekler nitelikte sonuçlar sunmaktadır. Başka çalışmalar ise cinsiyet ve şiddet eğilimi ilişkisi ile ilgili ulaştığımız sonucu desteklemeyecek yönde sonuçlar elde etmişlerdir. Karademir ve arkadaşları ile Aytan ve arkadaşları, şiddet ile cinsiyet arasında herhangi bir ilişki tespit etmemişlerdir.[30] Erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla şiddete meyilli olmaları sonucuna ulaşan çalışma sayısı oldukça fazladır. Ulaşılan bu sonuç, kültürel faktörlerden kaynaklı olabilmektedir. Özellikle erkeklerin küçük yaştan itibaren fiziksel güç gerektiren durumlarla birlikte anılıyor olmaları erkeklerin kişiliklerine de bu yönde bir etki oluşturabilmektedir.

Cinsiyetin dini başa çıkma ile ilgili ilişkisine bakıldığında, pozitif dini başa çıkma hususunda kız öğrencilerin ortalama puanlarının, erkeklerinkinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Negatif dini başa çıkmada ise cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu durum, kadınların erkeklerden daha çok duygularının farkında olmaları ve onları ifade etme becerilerine sahip olmalarından kaynaklı olabilir. Ayten ve Sağır'ın çalışması da araştırmamızı destekler niteliktedir. Onlara göre kadınlar, pozitif dini başa çıkma konusunda erkeklerden daha yüksek puanlara sahiptirler ve negatif dini başa çıkma ile ilgili cinsiyetler arası bir fark tespit edilmemiştir.[31] Ayten[32] ve Yapıcı[33] da bu konuda benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Şiddet eğilimi ile yaş arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Özellikle 17 yaş ve üstü öğrencilerin diğerlerine kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük seviyede bir şiddet eğilimine sahiptirler. Bu grubun pozitif dini başa çıkma ortalamaları da aynı şekilde yüksek bulgulanmıştır. Negatif dini başa çıkma konusunda yaşla ilgili anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Sınıf düzeyi artıkça yaş da artacağı için sınıf düzeyi konusunda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. 12. sınıfta olan öğrencilerin diğer öğrencilerden daha düşük seviyede şiddet

[29] Raşit Avcı ve Songül Güçray Sonay, "Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 10/1 (2010), 73; Gönül Özgür vd., "*Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler*", *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2/2 (2011), 57; Haskan ve Yıldırım, "*Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi*", s. 173; Battal Göldağ, "*Öğrencilerin Şiddet Eğilimi Düzeyleri ve Değer Algıları*", *TÜBAV Bilim Dergisi* 8/4 (2015), 12; Mustafa Ulu, "*Kişilik ve Şiddet İlişkisi Üzerine Psikolojik Bir Araştırma*", *Bilimname* XXXII/3 (2016), 59; Ayşegül Özcan vd., "*Lise Öğrencilerinde Şiddet Eğilimi ve Etkileyen Faktörler*", *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi* 2/1 (2020), 10.

[30] Zeynep Bolat Karataş, *Anne Baba Saldırganlığı ile Lise Öğrencilerinin Saldırganlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002), 30; Tamer Karademir vd., "*Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilim Durumlarının Belirlenmesi*", *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* 4/2 (2019), 250; Melda Aytan vd., "Takım Sporu ve Bireysel Spor Yapan Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin İncelenmesi (İstanbul Esenyurt Üniversitesi Örneği)", *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 3/1 (2019), 25.

[31] Ali Ayten ve Zeynep Sağır, "Dindarlık, Dini Başa Çıkma ve Depresyon İlişkisi: Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (2014), 14.

[32] Ali Ayten, *Empati ve Din: Türkiye'de Yardımlaşma ve Dindarlık Üzerine Psikososyal Bir Araştırma* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2010), 56.

[33] Asım Yapıcı, *Ruh Sağlığı ve Din: Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık* (Adana: Karahan Kitabevi, 2007), 87.

eğilimlerinin olduğu ve pozitif dini başa çıkma puanlarının 9. sınıf öğrencilerinden farklı olarak daha yüksek seviyede oldukları görülmüştür. Yaşta olduğu gibi sınıf düzeyinde de negatif dini başa çıkmayla ilgili herhangi anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Aytan ve arkadaşları, çalışmalarında sınıf düzeyleri ile şiddet eğilimi arasında herhangi bir farklılık tespit etmemişlerdir. Ancak 2. sınıf öğrencilerinin diğerlerine kıyasla daha yüksek seviyede bir puana sahip olduklarını bulgulamışlardır.[34] Ancak bu çalışma üniversite öğrencilerine yönelik olduğu için bulgularımızla ilgili bir ilişkilendirilme yapılamamaktadır. Yaş ve sınıf düzeyi ilerledikçe şiddet eğiliminin azaldığı bulgumuzdan hareketle üniversite yıllarında şiddet eğilimi ile sınıf düzeyi arasında bir ilişkinin kurulamamış olması bu dönemin artık ergenlik çalkantılarını geride bıraktığı ile ilgili olarak düşünülebilir. Kendi bulgularımızın da bu şekilde ergenlik döneminin özellikleriyle ilişkili olarak yorumlanması yaş/sınıf düzeyi ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin sonuçları için temel sebep olarak görülebilir. Lise yıllarının başlangıcı aynı zamanda ergenlik döneminin de başlangıcına denk geldiği için öğrenciler duygusal ve fiziksel olarak normalden farklı davranabilmektedirler. Göldağ[35] ile Karademir ve arkadaşları[36], çalışmalarında da sınıf düzeyi ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki tespit etmemişlerdir. Ayten[37] ile Ayten ve Sağır[38] çalışmalarında yaş ile pozitif dini başa çıkma arasında anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Bulgularımız, Ayten ve Sağır'ın[39] çalışmasının, yaş ve negatif dini başa çıkma hususunda herhangi bir ilişki olmadığı bulgusuyla uyumludur.

Çalışmamızda öğrencinin eğitim gördüğü lise türünün şiddet eğilimi ile pozitif ve negatif dini başa çıkma düzeylerinde anlamlı farklılaşmalar görülmüştür. Ortalama puanlara göre imam hatip lisesinde eğitim gören öğrencilerin diğer lise türlerinde eğitim görenlere kıyasla daha düşük şiddet eğilim ortalamasına sahip oldukları görülmüştür. Diğer yandan pozitif ve negatif dini başa çıkma bakımından incelendiğinde imam hatip lisesinde eğitim gören öğrencilerin diğer lise türlerinde eğitim görenlere göre daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmüştür. Karademir ve arkadaşları[40], çalışmalarında spor lisesi ve düz lise türlerine göre okul ile şiddet eğilimi ilişkisini ölçmüşlerdir. Onlar, lise türüne göre farklılık tespit etmiş ve spor lisesi öğrencilerinin düz liseye göre daha düşük seviyede şiddet eğilimi gösterdiklerini bulgulamışlardır. Özellikle imam hatip lisesinin diğer liselere kıyasla nasıl özellikler gösterdiği ile ilgili çalışmaların olmaması bu konudaki bulgumuzun yorumlanmasını zorlaştırmaktadır. Ancak özellikle imam hatip lisesi öğrencilerinin hem aldıkları eğitim hem de bu eğitimin kendilerinde bıraktığı etkiler göz önünde bulundurulduğunda şiddet eğilimini azalttığı yönünde bir etkiye sahip olabildiği düşünülebilir.

Öğrencilerin algıladıkları akademik başarı düzeylerinin şiddet eğilim ölçeği ve pozitif dini başa çıkmada anlamlı farklılığa neden olduğu görülmüştür. Negatif dini başa çıkmada ise öğrencilerin algıladıkları akademik başarı düzeylerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Haskan Avcı ve Yıldırım da sonuçlarımızı destekler nitelikte sonuç elde ederek şiddet eğilimi ile akademik başarı arasındaki ilişkiye yönelik açıklamalar yapmışlardır.[41]

Bu konu, nitel araştırmalarla detaylandırılarak, farklı yaş gruplarında karşılaştırma yapılarak, lise türü temelli derinlemesine incelemeler yapılarak, dijital medya etkisi üzerine

---

34 Aytan vd., "Takım Sporu ve Bireysel Spor Yapan Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin İncelenmesi", 26.
35 Göldağ, "*Öğrencilerin Şiddet Eğilimi Düzeyleri ve Değer Algıları*", 11.
36 Karademir vd., "*Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilim Durumlarının Belirlenmesi*", 250.
37 Ali Ayten, *Tanrıya Sığınmak: Dinî Başa Çıkma Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2012), 65.
38 Ayten ve Sağır, "Dindarlık, Dini Başa Çıkma ve Depresyon İlişkisi: Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma", 13.
39 Ayten ve Sağır, "Dindarlık, Dini Başa Çıkma ve Depresyon İlişkisi: Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma", 14.
40 Karademir vd., "*Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilim Durumlarının Belirlenmesi*", 251.
41 Özlem Haskan Avcı – İbrahim Yıldırım, "*Ergenlerde Şiddet Eğiliminin Görülme Sıklığı*", *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi* 8/1 (2015), 121.

odaklanarak, aile yapısı ve kardeş sayısı ele alınarak ve toplumsal cinsiyet rolleri gözden geçirilerek detaylandırılabilir. İleride bu konuda yapılacak çalışmaların bu hususları da göz önünde bulundurması önerilmektedir.

Doi: 10.34247/artukluakademi.1625089 | Research Article

Bilal Kartal **Davut Açar** **Yusuf Dilbilir**

The Relationship Between Violence Tendency and Religious Coping Situations Among High School Students

Citation: Deniz, Abdulbaki. "The Relationship Between Violence Tendency and Religious Coping Situations Among High School Students", *Artuklu Akademi* 12/1 (Jun 2025), 155-177. https://doi.org/10.34247/artukluakademi.1625089

Extended Abstract

This study examines the relationship between high school students' religious beliefs and their tendencies toward violence, focusing on the role of religious coping strategies in shaping violent behaviors. While religious beliefs add meaning to individuals' lives, they also influence how people cope with challenging situations. Similarly, coping strategies are significant factors that determine how a person manages stressful or emotionally negative circumstances. Understanding how these two components interact and influence violent behavior is crucial at both the individual and societal levels. Tendencies toward violence are often directly related to internal conflicts, stress levels, social environments, and psychological states. This study reveals that religious beliefs during adolescence and high school years are among the determining factors in students' violent tendencies. Religious beliefs may provide individuals with moral and spiritual support, enabling them to develop healthier coping mechanisms when facing negative emotional states. In this context, the hypothesis that religious coping strategies help prevent violent behavior is supported by this research. Particularly, individuals with strong religious beliefs were observed to adopt more peaceful and constructive approaches to stressful situations rather than resorting to violence. This finding demonstrates that religious beliefs positively impact not only psychological well-being but also social relationships and societal harmony. The study aims to explore in depth the relationship between high school students' religious beliefs and their tendencies toward violence, as well as the role of religious coping strategies within this relationship. To achieve this goal, the research used various data collection tools to determine students' levels of religious belief, tendencies toward violence, and coping strategies. These tools included scales measuring students' social anxiety, religious beliefs, and violent tendencies. The study's findings provide important insights for better understanding the link between religious beliefs and violent tendencies and exploring the impact of religious coping strategies in this context. The research shows that religious beliefs and coping strategies are significant factors shaping individuals' tendencies toward violence. Notably, a positive relationship was observed between religious beliefs and coping strategies. These findings indicate that individuals with strong religious beliefs tend to develop more peaceful, constructive, and empathetic approaches to stressful and challenging situations, instead of resorting to violence. This emphasizes not only the healing effect of religious beliefs on mental health but also their role in fostering a nonviolent society. In this regard, the research aligns with previous studies and presents findings consistent with existing literature. Specifically, the positive effects of religious beliefs and coping strategies on individuals' psychological well-being play an important role in preventing violent behavior. This study shows that religious coping strategies provide individuals with significant relief when dealing with stressful and difficult situations, reduce violent tendencies, and help maintain emotional balance. It also demonstrates the positive effect of religious beliefs in this process. However, this study not only highlights the effect of religious coping strategies but also underlines that individual and societal factors play a crucial role in shaping violent tendencies. Personal experiences, social environment, cultural norms, and societal pressures can all be decisive in the development of violent behavior. This shows that violent tendencies depend not only on individual religious coping strategies but also on broader social and cultural contexts. The study's results reveal that demographic factors (such as gender, age, school type, perceived academic success, etc.) shape the relationship between religious coping strategies and violent tendencies. Especially among male students, the misuse of religious coping strategies can lead to an increase in violent behaviors. This may be related to the tendency of males to suppress emotional expression due to social and cultural pressures. On the other hand, female students

were observed to use more positive religious coping strategies, which were effective in reducing violent tendencies. Female students seemed to use their religious beliefs more to develop peaceful and constructive coping strategies, thereby lowering their tendency toward violence. Furthermore, school type and perception of academic success were found to influence how students develop religious coping strategies. High school students use these strategies differently depending on their type of school and academic performance, which in turn affects their tendencies toward violence. Particularly, teaching religious and moral values in schools may help students develop healthier coping strategies. Students with a higher perception of academic success were found to be more inclined to use positive religious coping strategies, which reduced their violent tendencies. The study demonstrates that religious coping strategies have significant effects not only at the individual level but also at the societal level. For educators and psychological counselors, developing programs to help adolescents understand their religious beliefs and spiritual values may be beneficial in preventing violent tendencies. Such strategies can assist students in developing healthier coping mechanisms and foster a more empathetic and peaceful approach to social issues. It is especially emphasized that spiritual education in schools should be strengthened to enhance the effectiveness of religious coping strategies in controlling and preventing violent behavior.

Kaynakça

Ano, Gene - Vasconcelles, Erin. "Religious Coping and Psychological Adjustment to Stress: A Meta-Analysis". *Journal of Clinical Psychology* 61/4 (2005), 461-480. https://doi.org/10.1002/jclp.20049

Apaydın, Halil. "İbadet Psikolojisi" *Tabula Rasa - Felsefe&Teoloji*. 3/9 (2003), 181-198.

Arnett, Jeffrey Jensen. "Adolescent Storm and Stress, Reconsidered". *American Psychologist* 54/5 (1999), 317-326. https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.5.317

Avcı, Raşit - Güçray Sonay, Songül. "Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 10/1 (2010), 45-76.

Aytan, Melda vd. "Takım Sporu ve Bireysel Spor Yapan Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin İncelenmesi (İstanbul Esenyurt Üniversitesi Örneği)" *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 3/1 (2019), 20-29.

Ayten, Ali - Sağır, Zeynep. "Dindarlık, Dini Başa Çıkma ve Depresyon İlişkisi: Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (2014), 5-18. https://doi.org/10.15370/muifd.86222

Ayten, Ali. *Empati ve Din: Türkiye'de Yardımlaşma ve Dindarlık Üzerine Psikososyal Bir Araştırma.* İstanbul: İz Yayıncılık, 2010.

Ayten, Ali. *Tanrıya Sığınmak: Dinî Başa Çıkma Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma.* İstanbul: İz Yayıncılık, 10. Basım, 2012.

Bolat Karataş, Zeynep. *Anne Baba Saldırganlığı ile Lise Öğrencilerinin Saldırganlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002.

Brown, Bradford - Larson, James. "Peer Relationships in Adolescence". *Handbook of Adolescent Psychology*. ed. Richard M. Lerner - Laurence Steinberg. 74-103. New Jersey: Wiley, 2009.

Compas, Bruce. "Processes of Risk and Resilience During Adolescence". *Journal of Adolescence* 27/6 (2004), 699-720. https://doi.org/10.1002/9780471726746.ch9

Creswell, John. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. New York: Sage Publications, 5. Basım, 2018.

Cyranowski, Jill vd. "Adolescent Onset of the Gender Difference in Lifetime Rates of Major Depression". *Archives of General Psychiatry* 57/1 (2000), 21-27.

Çevik, Özlem vd. "Türk Ergenleri Arasında Zorbalık ve Mağduriyet: Sorunlu İnternet Kullanımı, Okul Tükenmişliği ve Ebeveyn Denetiminin Yordayıcı Rolü". *Educational Information Technologies* 2/6 (2021), 3203-3230.

Çinici, Murat. "A qualitative study on problems of young people and ways of religious coping in Türkiye". *Journal of Ilahiyat Researches*, 62/1 (December 2024), 101-118. https://doi.org/10.29288/ilted.1457901

Desrosiers, Alethea - Miller, Lisa. "Relational Spirituality and Depression in Adolescent Girls". *Journal of Clinical Psychology* 63/10 (2007), 1021-1037. https://doi.org/10.1002/jclp.20409

Ekşi, Halil – Okan Nesrullah, "Gençlerde Maneviyat ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Moderatör Etkisi" *Bilimname*, 2021(44), 521-546. https://doi.org/10.28949/bilimname.845575

Ekşi, Halil – Sayın Mine, "The Adaptation of Religious Coping Scale into Turkish Language: A Study of Bilingual Equivalence, Validity and Reliability", *AGP Humanities and Social Sciences Conference*, (Berlin: BAU International Berlin University, 19-22 Mayıs 2016.

Espelage, Dorothy - Swearer, Susan. "Research on School Bullying and Victimization: What Have We Learned and Where Do We Go from Here?". *School Psychology Review* 32/3 (2003), 365-383. https://doi.org/10.1080/02796015.2003.12086206

Fraenkel, Jack vd. *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York: McGraw-Hill, 10. Basım, 2012.

George, Darren. *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Study Guide and Reference, 17.0 Update, 10/e*. India: Pearson Education, 2011.

Good, Marie - Willoughby, Teena. "*The Role of Spirituality Versus Religiosity in Adolescent Psychosocial Adjustment*". *Journal of Youth and Adolescence* 43/1 (2006), 125-137.

Göldağ, Battal. "*Öğrencilerin Şiddet Eğilimi Düzeyleri ve Değer Algıları*". *TÜBAV Bilim Dergisi* 8/4 (2015), 1-15.

Hall, Sarah., & Flanagan, Kelly. Coping strategies as a mediator between adolescent spirituality/religiosity and psychosocial adjustment. *Journal of Psychology and Christianity*, 2013, 32, 234-245. https://doi.org/10.13166/jms/173502

Haskan Avcı, Özlem - Yıldırım, İbrahim. "*Ergenlerde Şiddet Eğiliminin Görülme Sıklığı*". *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi* 8/1 (2015), 106-124. http://dx.doi.org/10.5578/keg.7406

Haskan, Özlem - Yıldırım, İbrahim. "*Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi*". *Eğitim ve Bilim* 37/163 (2012), 165-177.

Hawker, David - Boulton, Michael. "*Twenty Years' Research on Peer Victimization and Psychosocial Maladjustment: A Meta-Analytic Review of Cross-Sectional Studies*". *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 41/4 (2000), 441-455.

Hayta, Akif. "*U.Ü. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin İbadet ve Ruh Sağlığı (Psiko-Sosyal Uyum) İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/9 (2000), 1-12.

Karademir, Tamer vd. "*Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilim Durumlarının Belirlenmesi*". *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* 4/2 (2019), 243-255.

Koç, Mustafa. "*Ruh Sağlığı ile Dinî Başa Çıkma Metodu Olarak Dua ve İbadet Fenomeni Arasındaki İlişki Üzerine Psikolojik Bir Yaklaşım*". *Ekev Akademi Dergisi* 9/24 (2005), 11-32.

Khurana, Atika, Bleakley, Amy, Ellithorpe, Morgan, Hennessy, Michael, Jamieson, Patrick, & Weitz, Ilana. Media violence exposure and aggression in adolescents: A risk and resilience perspective. *Aggressive Behavior*, 2018, 45, 70–81. https://doi.org/10.1002/ab.21798

Margolin, Gayla - Gordis, Elana. "*The Effects of Family and Community Violence on Children*". *Annual Review of Psychology* 51 (2000), 445-479. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.51.1.445

Mertens, Donna. *Research and Evaluation in Education and Psychology: Integrating Diversity With Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*. New York: Sage Publications, 5. Basım, 2019.

Olweus, D. (1993). Bullying at School: What We Know and What We Can Do. Oxford: Blackwell Publishing.

Özcan, Ayşegül vd. "*Lise Öğrencilerinde Şiddet Eğilimi ve Etkileyen Faktörler*". *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi* 2/1 (2020), 2-13.

Özdamar, Kazım. *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi, 2004.

Özgür, Gönül vd. "*Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler*". *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2/2 (2011), 53-60.

Pargament, Kenneth I. vd. "*Patterns of Positive and Negative Religious Coping with Major Life Stressors*". *Journal for the Scientific Study of Religion* 37/4 (1998), 710-724. https://doi.org/10.2307/1388152

Prinstein, Mitchell - Dodge, Kenneth. *Understanding Peer Influence in Children and Adolescents*. New York: The Guilford Press, 2010.

Regnerus, Mark vd. "*Religion in the Lives of American Adolescents: A Review of the Literature*". *Review of Religious Research* 44/3 (2003), 270-290.

Smith, Peter vd. "*Cyberbullying: Its Nature and Impact in Secondary School Pupils*". *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 49/4 (2008), 376-385. https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x

Steinberg, Laurence. *Adolescence*. New York: McGraw-Hill Education, 2017.

Thapa, Amrit vd. "*A Review of School Climate Research*". *Review of Educational Research,* 83/3 (2013), 357-385. https://doi.org/10.3102/0034654313483907

Ulu, Mustafa. "*Kişilik ve Şiddet İlişkisi Üzerine Psikolojik Bir Araştırma*". *Bilimname,* 32/3 (2016), 57-82.

Ulu, Mustafa – İkis Mehmet. "Lise Öğrencilerinde Saldırganlık ve Din İlişkisi." *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 41 (2016/2), 75-96.

Wills, Thomas Ashby - Cleary, Sean. "*How Are Social Support Effects Mediated? A Test with Parental Support and Adolescent Substance Use*". *Journal of Personality and Social Psychology* 71/5 (1996), 937. https://doi.org/10.1037/0022-3514.71.5.937

Wright, Michael - Li, Yan. "*The Association Between Cyber Victimization and Subsequent Cyber Aggression: The Moderating Effect of Peer Rejection*". *Journal of Youth and Adolescence* 52/1 (2013), 120-135.

Yapıcı, Asım. *Ruh Sağlığı ve Din: Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*. Adana: Karahan Kitabevi, 10. Basım, 2007.

Yonker, Julie vd. "*The Relationship Between Spirituality and Religiosity on Psychological Outcomes in Adolescents and Emerging Adults: A Meta-Analytic Review*". *Journal of Youth and Adolescence* 41/3 (2012), 440-456. https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.08.010